

לקנות לו [נ] מלית ולהתעטף בה כדי שיעשה בה ציצית אין ראוי לאדם חסיד שיפסור עצמו ממצוה זו. אלא לעולם ישתדל להיות עמוף בכסות המחוויבת [ע] בציצית כדי שיקיים מצוה זו. ובשעת התפלה צריך להזהר ביותר [פ]. גנאי גדול הוא לתלמידי חכמים שיתפללו והם אינם עטופים: **יב** לעולם יהא אדם זהיר במצות ציצית שהרי הכתוב שקלה ותלה בה כל המצות כולן שנאמר וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות יי':

ומ"ש ובשעת התפלה צריך להזהר ביותר גנאי גדול הוא לתלמידי חכמים שיתפללו והם אינם עטופים: **יב** לעולם יהא אדם זהיר במצות ציצית שהרי הכתוב שקלה ותלה בה כל המצות כולן שנאמר וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות יי': [בפרק שמעלה דף מ"ג]:

מגדל עז

ובשעת התפלה. ר"פ אין עומדין בעמודי דחסידי ומשום הכן ופ"ק דשנה (דף י'): גנאי הוא לתלמיד חכם שיפלה ויהא אינו עטוף. פרק התכלת: לעולם יהא אדם זהיר במצות ציצית כו'. עד וראיתם אותו עד סוף הפרק. בנדרים פרק ד' (דף ל"ב):

הנהגות מיימוניות [ס] והיה עובדא דמלאכא אשכחיה לרב קמינא כו' משמע שבית דין של מעלה מענישים כדא"ל בעידן ריתחא ענינא, פרי דהיינו דוקא בימיהם שהיו רגילים במלבושים ארבע כנפות אף בלא מצוה ולפיכך היו ראוין ליענש אבל אין אנו רגילין בכך אא"כ ילבש אדם למצוה: [ט] ודין ציצית לתכריכין של מתים תמצא שם בתוספות ופרק מי שמתו ופ' המוכר את הספינה ופרק כל שעה: [פ] במדרש שוחר טוב כל עצמותי תאמרנה אמר דוד לפני הקב"ה אני אשבחך בכל איברי ומקיים בהם מצוה עד בחוה אני משים הציצית כנגד הלב כל זמן שאני קורא ק"ש שנאמר והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך. על ידי שמאלית בה אני קושר הפליין של יד ובה אני אוחז ציצית בזמן ק"ש הרי שהמצוה לאחוז הציצית בידו השמאלית כנגד לבו בזמן ק"ש ע"כ:

סליק הלכות ציצית הלכות ברכות

מצות עשה אחת. והיא לברך את השם הגדול והקדוש אחר אכילה. וביאור מצוה זו בפרקים אלו

כסף משנה

פרק ראשון

כסף משנה

אבל היכא דליכא כזית תחילה צמי ברכה שאסור ליהנות מן העולם הזה כלום בלא ברכה ולכסוף לא צמי ברכה עכ"ל. וכ"כ החוס' והרא"ש. ובפרק שלשה שאכלו (ברכות מ"ה) מן עד כמה מזמין עד כזית ר' יהודה לומר עד כזיתא. ובגמרא (ס"מ מ"ט): למימרא דר"מ חשיב ליה כזית ור"י כזיתא והא חיפכא שמעין לכו ח"ר יוחנן מוחלפת השיטה אביי אמר לעולם לא חיפוך הכא בקראי פליגי וכו' הכס בסברא פליגי. וכתבו התוספות וק"ל בזכות דלפי מה שמחליף ר' יוחנן קאמר ר' יהודה בזכות ור"מ ור"י הלכה כרבי יהודה וגם לאביי דלא מחליף ור"מ חית ליה בזכות נראה דהלכה הכא כר"מ ובזכות דהא קס ליה ר' יוחנן בשיטתו לעיל (דף מ"ח) דאילו מוליא את הרבים עד שיאכל כזית וכן לעיל. גבי אכל זית מליח וכן פסק בה"ג ור"ח ושלחנות עכ"ל. וכן כתבו עוד בפי' היסן וזכרונותי אמרו שם הוא צריה כגון פרידה של עובד או של רמון אע"פ שאין זו כזית מצד עליו תחלה וסוף ומאחר שלא הזכירוהו הר"ף ורבינו משמע דס"ל דפליג אגמרא דידן אע"פ שהתוספות וה"ר יונה מיישבים בענין דלא פליג: ובמשעמא ח"ס ברכה וכו'. ברייתא פרק היה קורא (ברכות דף י"ד) מטעמא אינה טעונה ברכה והשרוי בבעיית פולט ואין צריך כלום ר' אחי ור' חסי טעמו עד שיעור דביעחא וכיון דתענית וברכה שוין ממילא דרביעית צמי ברכה וכן כי אמרו דלא צמי ברכה ל"ש לפניו מלאהריו. וכבר ר"ח דהיינו כגון שחזר ופולטו וכן כתב הר"ף בפ"א דתעניות. וכבר הרא"ש שם דפיי מרביעית אע"פ שפולטו חסונה הנאה לענין תענית אבל לא לענין ברכה דהא בעינן שיהיה בתוך מעיו וכן נראה שהוא דעת רבינו דגבי תענית כתב בפרק ראשון מהלכות תענית והוא שלא יבלע אלא עוטה ופולט ולגבי ברכה כן סתם דבריו נראה שאפילו בולע נמי אינה צריכה ברכה ואפשר לתת סמך לדבר דעממא משום דכתיב ואכלת וברכת שיהא לו כוונה אכילה משמע ורביעית אע"פ שהיא מטעמת כוונה אכילה יש לה וכן פירש ה"ר מנוח. ואף ע"ג דהאי קרא לענין ברכה אחרונה מיידי מ"מ יש לסמוך למקרא זה ברכה ראשונה:

א מצות "עשה מן התורה לברך אחר אכילת מזון שנאמר ואכלת ושבעת וברכת את יי' אלהיך. ואינו חייב מן התורה אלא אם כן שבע שנאמר ואכלת ושבעת וברכת. ומדברי סופרים אבל אפילו כזית מברך אחריו: **ב** ומדברי סופרים לברך על כל מאכל תחלה ואח"כ יהנה ממנו. ואפילו נתכוין לאכול או לשותות יכל שהוא מברך ואח"כ יהנה. וכן אם הריח ריח טוב מברך ואח"כ יהנה ממנו. וכל הנהגה בלא ברכה מעל. וכן מדברי סופרים לברך אחר כל מה שיאכל וכל מה שישתה. והוא שישתה רביעית והוא שיאכל כזית. * ומטעמא אינה צריכה ברכה לא לפנייה ולא לאחריה עד רביעית: **ג** וכשם שמברכין על ההנייה כך מברכין על כל מצוה ומצוה ואח"כ יעשה אותה. וברכות רבות תקנו חכמים דרך שבח והודיה ודרך בקשה כדי לזכור את הבורא תמיד אע"פ שלא נהנה ולא עשה מצוה: **ד** נמצאו כל הברכות כולן שלשה מינים. ברכות הנייה. וברכות מצות. וברכות הודאה שהן דרך שבח והודיה ובקשה כדי לזכור את הבורא תמיד וליראה ממנו: **ה** ונוסח כל הברכות עזרא ובית דינו תקנום. ואין ראוי לשנותם ולא להוסיף על אחת מהם ולא לגרוע ממנה. **יוכל** המשנה ממשבע שמבעו חכמים בברכות אינו אלא מועה

א עור א"ח סי' קפ"ד סמ"ג עשין כ"ז: ב עור סי' ר"י סמ"ג עשין כ"ז: ג עור סי' קל"ב: כוונה אכילה יש לה וכן פירש ה"ר מנוח. ואף ע"ג דהאי קרא לענין ברכה אחרונה מיידי מ"מ יש לסמוך למקרא זה ברכה ראשונה:

ג ובשם שמברכין וכו'. עוד יתבאר מיני ברכות אלו בפרקים הבאים בס"ד: **ה** ונוסח כל הברכות וכו'. נחבאר בהלכות קריאת שמע פ"א: וכל המשנה וכו'. פרק כיצד מברכין (ס"מ מ'): ראה פת נאה ואמר כמה נאה פת זו ברוך המקום שבראה ראה תאנה נאה ואמר כמה תאנה זו ברוך המקום שבראה יאל דברי רבי מאיר רבי יוסי אומר כל המשנה ממטבע שמבעו חכמים בברכות לא יאל י"ה. וק"ל למה שינה רבינו הלשון וכבר אינו אלא טענה וכן יש לדקדק למה כתב ואין ראוי לשנותם וכו' ונ"ל דתרי גוויי שינוי הן האחד

מגדל עז

פ"א מצות עשה מן התורה וכו' עד מברך אחריו. פרק מי שמתו (דף כ"א) ולשון התוספתא ברכה המזון מן התורה עד שנאמר ואכלת ושבעת וברכת ע"כ: ומדברי סופרים לברך עד שיאכל כזית. פרק כיצד מברכין (דף ל"ח): ומטעמא כו' עד רביעית. פרק היה קורא (דף י"ד): ובשם שמברכין כו' עד יעשה אותה. פרק קמא דפסחים (דף ז'): וברכות רבות כו' עד וליראה ממנו.

* [לשון המור ומיהו מטעמא א"צ לברך עד רביעית לכאורה משמע אפילו טועם ובוטע וכן כתב הרמב"ם ו'ל מטעמא אינה צריכה ברכה אבל ר"ח פירש דוקא בטועם ופולט אבל אם הוא בולע אפ"י בכל שהוא צריך לברך ע"כ. וכן כתב הסמ"ג: פרק הכוזה (דף כ"ז): ונוסח כל הברכות כו' עד גלשון חול יאל. פרק כיצד מברכין (דף מ"ב מ"ג):

רבים שנתעוררו בו עד להסב באחד. פרק כי"ד מזכירנו (דף מ"ב): כתב הראב"ד ז"ל תמיד אני נמה
היית איכא דאמרי וכו' והוא חומרא עב"ל: ואני אומר כבר שאלו חכמי לווי"ז ז"ל זאת השאלה ארום
באות והכי נלס: תשובה הדבר ידוע כי הספ תשובה מן הכל וכו' (עיין בב"מ לטון התשובה)
מקום לפקפק עליהן, ותמיד אני איך לא נמחקת קושיא זו מן ההגהות אה"כ אלא שחיי אומר באלו נע
מחקר מה שאלו רבותינו בעלי המוסכמות ז"ל דבכ"מ שאלו חכמים שתי לשונות בלמוד הראשון עיקר
לפי שהיא שיטה מוסכמת כט עמך רבותינו ורבותי חקיק

צ"ע בה"כ חזון הכנסת עומד עליה עומד אחד לקרות בתורה ועל כל ברכה וברכה היה המטות
 הן אתה דחייב למברכא ולא ידע מה הוא צנה ואפילו בברכות תחלה ויכוזא בהן שהן חובה .
 רק החללי שהרי יודעים היו סדר הברכות ויודעים על איזה ברכה ענין ע"כ: * [ועיין במדור
 ב] [אבל] [התוספות ואחריו רבנו שיחיה וז"כ בה"כ וכן פר"ח ורש"י דלא דוקא אחד בונה
 בונה ירושלים דברכת הטון שמפורש בהלמוד ודלא כאשר כתב רב נחשון שעונה אמן
 כתב ה"ר משה בה"ד מאיר כהן וז"ל מה שאומר בלמדנו שיש בק"ש תיבות כמנין איברים
 לקיים חוקא בעונה אחרי כן בירך בעצמו אבל בעצמו לא: וכן נוהגים בספרד ע"כ :
 נאמן סימן ס"א:]

יח' וס' ש' ולמה לא יענה אמן אחר ברכה הפירות וכו'. כל ליתן טעם לתנאי השני שהוא שאין עונין אמן אחר ברכה אחת אף ע"פ שהיא אחרונה וברכות המלך וברכות כ"ג מפורשות במשנה פרק ואלו נאמרים (סוטה דף מ' מ"א) וברכות כ"ג שנויות עוד ציומא פרק ב' לו (דף ס"ח) שאחר קריאת הכורה היה מצריך שמונה ברכות ובסופן עונה אמן : וכתב הראב"ד לא ידעתי מהו זה וכו' ואין חושש לדבריו עכ"ל. ביאור דבריו כי

הוא ז"ל נסחפק במ"ש רבינו ולמה לא יענה אמן אחר ברכה הפירות אם אמר כן על ברכה ראשונה או על ברכה אחרונה ולכך אמר אם אמר על ברכה ראשונה טעמא בכלל ברכה המאות דיינו כדי שלא יפסיק באמן בין הברכה ובין הדבר שצריך עליו ומה נזקק לטעם אחר ואם בא ליתן טעם למה לא יענה אמן אחר ברכה אחרונה של שבעת המינים כלומר דאילו בשאר המינים ברכה אחרונה היא בורה נפשות רבות ולפוס גמרא דידן אינה חותמת בברוך ס"ל להראב"ד דאין עונה אמן אחריה ולכך אמר שאם כוונת רבינו ליתן טעם למה לא יענה אמן אחר ברכה אחרונה של ברכה הפירות של שבעת המינים גם זה הכל כו' ואין חושש לדבריו כלומר אלא ברכה אחרונה מתפרפת לראשונה וכו' שמים ועונה אמן אחריהם כדעת הגאונים ז"ל. ואין זו הגנה לרבינו שהרי הוא מפרש פי' יפה בחוספתא כמו שכתבתי ונתן טעם לשבח לדבריו כמבואר בלשונו :

יח' כל האוכל דבר האסור וכו' : כתב הראב"ד טעם בזה טעום גדולה וכו' למה לא יברכו האוכל ונהנו עכ"ל. טעמו מדהין (ברכות מ"ה) שלשה שאכלו כהן חייבין לזמן אכל טעל ומעשר ראשון שלא נטלה הרוממו ומעשר שני והקדש שלא נפדו אין מזמנים עליהם ומשמע ליה ז"ל דלא אמרו אלא שאין מזמנים עליהם אכל ברכו מצדו. וכבר הראב"ד שגרה לו כדברי הראב"ד ז"ל מדהיין בפ"ק דסנהדרין (דף ו') ובפרק הגוזל (פ"ק ד"ד) ראב"י אומר הכי שגל סאה חייבין טחנה לשה ואפאה והפריש ממנה חלה כיצד מצריך אין זה מצריך אלא מנאץ

הברכות של ברכת המזון היא בונה [ט] ירושלים. ולמה לא יענה אמן אחר אהבת עולם מפני שהיא סוף ברכות ראשונות של קריאת שמע וכן כל כיוצא בה מברכות שמברכין אותן תחלה לדבר כגון ברכות שמברכין לפני קריאת מגילה והדלקת נר חנוכה. למען לא יפסיק באמן

השגת הראב"ד

* ולמה לא יענה אמן אחר ברכת הפירות כו' עד ולפיכך עונה אמן : כתב הראב"ד ז"ל לא ידעתי מהו זה וכבר אמרו הטעם לברכה המאות ומה בין ברכת הפירות לברכה המאות ואם אמר על ברכה אחרונה של שבעת המינים גם זה הכל כי בודאי על אותה ברכה עונין אמן אחריה ואין חושש לדבריו עכ"ל :

* כל האוכל דבר האסור כו' עד לא נחתלה ולא בסוף עד סוף הפרק : כתב הראב"ד ז"ל טעם בזה טעום גדולה שלא אמרו שאין מצרכין אלא שאין מזמנים עליהם לומר שאין להם חשיבות קיעות האוכל ואוכלין דבר האסור וכו' כעין אכילת פירות שאין להם קדש לזמון אכל ברכה תחלה וסוף למה לא יברכו האוכל ונהנו עכ"ל :

א טור ס' רע"ב כמ"ג עשין שם : ב טור ס' קל"ז כמ"ג עשין כ"ו. והראב"ד כתב שהראב"ד :

לחם משנה

חלה אין זה מצריך אלא מנאץ משמע דמצריך אלא דברכתו. וז"ל לתוך לדעת רבינו ז"ל דשאני הסם דקנהא בשינוי דטחנה ואפאה ולכן מצריך אלא שאמר נקרא ניהון אכל בשאין שם שינוי אסור לברך. ורש"י לזה מ"מ"ס הרב המגיד בפרק ו' מהלכות חמץ ומצה דהיינו דגזל חטים או קמח ועשאו פת דיואל ידי חובתו כפסח שקנהו בשינוי ולי אחרת דלענין ברכה אפילו שקנהו בשינוי סובר רבינו ז"ל דאסור א"כ היכי קאמר דלענין מזה יוצא הא שם השם רבינו ז"ל הברכה והמנה שכן כתב שם זה הכלל כל שמצרכין עליו וכו' משמע דברכה ומנה שיש אלא ודאי דהיינו דקנהו בשינוי סובר רבינו ז"ל שחייב לברך וא"כ חתי ספיר הריא דגזל דאורייתא בשינוי. וא"כ הריא סברת ר' אליעזר היא דסבר דשינוי אינו קונה דאמרו שם ז"ל דהא דמי רבא לאביי הסם דאמר דילמא דסבר שינוי קונה ושאני הסם משום דהוי מנהא הבאה בעצירה וכוותיה קיימא לן. אכל מכל מקום קשה בעיני דרבא אמרו שם בדרך דילמא וליכא למפסק כוותיה ורש"י לדבר דבשאר דילמא דקאמר שם רבא לא פסק כן רבינו ז"ל בהלכות גזילה כמבואר שם לכך נראה ודאי דרבי אליעזר סבר דשינוי אינו קונה וא"כ הדרכא קשיא לדוכתא לדעת רבינו דהא קאמר הסם דמצריך אלא דהוא ניהון והוא סבר דבשינוי אינו קונה ומניה נשמע לידן דקי"ל דשינוי קונה היכא דליכא שינוי לא. ע"כ נריך לתוך כתיובין הרב ב"י בא"ח סימן קל"ז ע"ש : לא נחתלה ולא בסוף וכו'. וא"כ למה כתב רבינו ז"ל בהלכות חמץ פרק שני זה הכלל כל שמצרכים עליו ברכה המזון הל"ל כל שמצרכין עליו סתם דהא חיה סבר כן דאין מצריך כלל. ו"ל דנקט ברכה המזון דהוי מדאורייתא לדמותו למנה דהוא חייב מן התורה :

הפועלים

הנהגות מיימוניות

[ט] אביי עני לה בקול רם כי היכי דלישמעו פועלים דהסובי והמפסיב לאו דאורייתא ויעמד למלאכה רב אשי עני ליה בלחישת כי היכי דלא ליזילו בהו בהבוב ומפסיב וכן נוהג מורי שיחיה כרב אשי, וכן ראוי לנו לעשות דשעמא דאביי אין שייך לידן דאדעתא דהכי שובר פועלים שמתפללים ומברכים וקורין כשאר כל אדם ועוד דרב אשי הוא בתראה וכן פסק בה"ג ע"כ : * [ראה מה שכתב הסור סימן רס"ז כתב רב יהודאי ורב האי שאחר ברכת אכילת פירות וכיוצא בהן דבר שצריך לברך אחר אכילתו צריך (לברך) [לענות] אמן אחר ברכתו האחרונה כיון שהוא סוף הענין צריך לענות כמו אחר בונה ירושלים. והרמ"ה כתב שאין לענות אלא כשאמר ב' ברכות או יותר זו אבל בברכה אחת אין לענות אמן אחריה אפילו בסוף וא"א הרא"ש ז"ל היה נוהג בהרמב"ם ז"ל :

ועל כן נשמע ממנו שאמר הכלכל ועל הכל פיו העולם עומד מעודו עד היום הזה כד"ן : כל האוכל דבר האסור כו' עד לא נחתלה ולא בסוף עד סוף הפרק. פ' שלשה שאכלו (דף מ"ה) : כתב הראב"ד ז"ל טעם בזה טעום גדולה וכו' : ואני אומר כי רש"י ז"ל פירש כן בפירוש המשנה דר"פ שלשה שאכלו כדברי ר"מ ז"ל וכבר הטעם משום דהויא ברכה הבאה בעצירה וגם רבותיו בעלי התוספות ז"ל הכניסו כן משום דלא חשיבא אכילה ויש לי ראייה לשתי הלשונות, ללשון התוספות מדהין פרק שבעות תניין שבעה שלא אוכל ואכל אוכלין שאין ראויין לאכילה ושם משקין שאין ראויין לשמים פטור שבעה שלא אוכל ואכל נכילות טריפות שקנים ורמשים חייב ור"ש פטור וק"ל כר' שמעון אלא לא שם אכילה ומנהג בני דלקמן לא חיקשי לן דהא בגמרא דשמעון מקשה מנייהו ומתוך לה, ולגשון רש"י ז"ל יש לי ראייה מדהין פ"ק דסנהדרין ר"א בן יעקב אומר הכי שגזל סאה חייבין טחנה לשה ואפאה והפריש ממנה חלה כיצד מצריך אין זה מצריך אלא מנאץ ועל זה נאמר ונזעז בך נאץ ה' ומייתו לה כהדיא ריש פרק הגוזל קמא ואביקא טעמא לענין ברכה משום דהויא לה ברכה הבאה בעצירה וא"ע דאמר לה תלמודא בלשון דילמא דוקא הוא דאשכחן טובה בתלמודא וכו"כ רבותיו בעלי התוספות ז"ל בפ"ק דסנהדרין וג"כ מנאצי שמכבים ירושלמי שמוכין והפריש ממנה חלה ואכיל א"כ בניו אלא לענין ברכת האכילה נאמרה וכו' עמוד דברי ר"מ ז"ל על עמוד. ומבכר נמי יש לי להמנה על הכתם הראב"ד ז"ל שמתקן בין זימון אכילה היא לברך עליו נחתלה ובסוף אמאי לא הויא לענין זימון ואי לזימון לא הויא לענין ברכה נמי לא הויא ויזון דהסם לן מתנייהן לענין זימון נידוק מיהא לענין שאר ברכות כדעת ר"מ ז"ל ודנ"ל :

יח' כל האוכל דבר האסור וכו'. רבינו סובר מה שאמרו במתניתין דר"פ שלשה שאכלו (דף מ"ה) דאין מזמנים ר"ל דאין מצרכים עליהם. ונראה דהכרחיחו לזה הקושיא שהקשו התוספות הסם מההיא דערכין דא"ע דכח אכל תרומה וישראל חולין מטרפין דא"ע דאין הישראל יכול לאכול תרומה מדכחן יכול לאכול בישראל חולין א"כ ה"ה נמי באוכל טבל א"ע דאין אחרים יכולים לאכול משלו הוא אוכל ממשלה ולפי דעת רבינו ז"ל דסובר דבטבל אין מצרכין מתוך הקושיא דשאני הכא בטבל דאין ראוי לברכה וא"כ איך יתקרב ציומון שאומרים נכרך שאכלנו וכו' הא הוא אין ראוי לברכה ולהכי סובר רבינו ז"ל דבכל דבר של אסור אין מצרכין ומכך טעמא כתב לקמן בפרק תשיעי דשמיים של ערוה אין מצרכין עליהם דאילו לשעמיה וא"כ לדעתו הו"ל למתניתין לאשמעין דאין מצרכין וכל שכן דאין מזמנים תיכר הכי"ז ז"ל דליידי דנקט רישא מזמנים להודיעו דאפילו זימון וכו"כ ברכה נקט סיפא אין מזמנים. אבל קשה לי על זה דא"כ אמאי לא הודיעו רבינו ז"ל לקמן בפ"ה גבי דין הזימון הנהו דמזמנים עליהן כיון דהוי חידוש טפי גבי זימון ולמה לא כתבם אלא לענין ברכה דליכא לאטעווי ולומר דבזימון אין מזמנים. והראב"ד ז"ל בהשגות סובר דדוקא נקט מתניתין זימון דאין מזמנים אלא ברכה מצרכין וטעמא דאין מזמנים משום דהוי כאכילת פירות והרא"ש ז"ל הסכים לסברתו ואף על פי שהוא סבר דאפילו באכילת פירות מזמנים כשהשגות אכלו דגן והאחד פירות כדכתב הסור ר"ל בסימן קל"ז מכל מקום גרוע הוא אכילת אסור מאכילת פירות לדעתו וחזק סברת הראב"ד ז"ל מההוא דאמר בפרק הגוזל (ב"ק דף ז"ו) הכי שגזל חטים טחנה ואפאה והפריש ממנה

מגדל עז

ולמה לא יענה אמן אחר ברכת הפירות כו' עד ולפיכך עונה אמן. פ' שלשה שאכלו (דף מ"ה) : כתב הראב"ד ז"ל לא ידעתי מהו זה וכו' ואין חושש לדבריו עכ"ל : ואני אומר בא וראה וזכור מה שקדמתי לך בחיבור זה נחתלה כוללה והבית כמה מועלת לשקול דבריו במאזני דקד ואני דקד ואיפת דקד וזין דקד ותבונתו כי מה שכתב ר"מ ז"ל לא מדעתו כהבו אלא תלמוד ערוך הוא בחוספתא דמגלה דאין עונין אמן אחר ברכת עמא אחר ברכת פירות וברכת מנהא מנהא. אחד דאין עונין אמן אלא אחר ברכה חשונה שקדמו לה ברכות אחרות להודיע שסיים כל ברכותיו. ועוד אפילו קדמה לה כגון ברכה אחרונה שלפני קריאת מגילה וזר המוכה לא יענה אמן מפני שזה היה חשוב הפסק בין הברכה ובין דבר שמצרכין עליו ולא דמי לבונה ירושלים שברך סיים כל אכילתו ואין כאן עוד חשש הפסק. וכתב הר"מ מקו"י ז"ל ופירוש ר"מ ז"ל מפורש ביותר מעמא ואין נריך לדחוק דברים בשבעת המינים ועל כן נשמע ממנו שאמר הכלכל ועל הכל פיו העולם עומד מעודו עד היום הזה כד"ן :

ועל כן נשמע ממנו שאמר הכלכל ועל הכל פיו העולם עומד מעודו עד היום הזה כד"ן : כל האוכל דבר האסור כו' עד לא נחתלה ולא בסוף עד סוף הפרק. פ' שלשה שאכלו (דף מ"ה) : כתב הראב"ד ז"ל טעם בזה טעום גדולה וכו' : ואני אומר כי רש"י ז"ל פירש כן בפירוש המשנה דר"פ שלשה שאכלו כדברי ר"מ ז"ל וכבר הטעם משום דהויא ברכה הבאה בעצירה וגם רבותיו בעלי התוספות ז"ל הכניסו כן משום דלא חשיבא אכילה ויש לי ראייה לשתי הלשונות, ללשון התוספות מדהין פרק שבעות תניין שבעה שלא אוכל ואכל אוכלין שאין ראויין לאכילה ושם משקין שאין ראויין לשמים פטור שבעה שלא אוכל ואכל נכילות טריפות שקנים ורמשים חייב ור"ש פטור וק"ל כר' שמעון אלא לא שם אכילה ומנהג בני דלקמן לא חיקשי לן דהא בגמרא דשמעון מקשה מנייהו ומתוך לה, ולגשון רש"י ז"ל יש לי ראייה מדהין פ"ק דסנהדרין ר"א בן יעקב אומר הכי שגזל סאה חייבין טחנה לשה ואפאה והפריש ממנה חלה כיצד מצריך אין זה מצריך אלא מנאץ ועל זה נאמר ונזעז בך נאץ ה' ומייתו לה כהדיא ריש פרק הגוזל קמא ואביקא טעמא לענין ברכה משום דהויא לה ברכה הבאה בעצירה וא"ע דאמר לה תלמודא בלשון דילמא דוקא הוא דאשכחן טובה בתלמודא וכו"כ רבותיו בעלי התוספות ז"ל בפ"ק דסנהדרין וג"כ מנאצי שמכבים ירושלמי שמוכין והפריש ממנה חלה ואכיל א"כ בניו אלא לענין ברכת האכילה נאמרה וכו' עמוד דברי ר"מ ז"ל על עמוד. ומבכר נמי יש לי להמנה על הכתם הראב"ד ז"ל שמתקן בין זימון אכילה היא לברך עליו נחתלה ובסוף אמאי לא הויא לענין זימון ואי לזימון לא הויא לענין ברכה נמי לא הויא ויזון דהסם לן מתנייהן לענין זימון נידוק מיהא לענין שאר ברכות כדעת ר"מ ז"ל ודנ"ל :

פ"ב סדר זרבים המזון וכו' עד מקומו. פ' שלשה שאכלו (דף מ"ח): הפועלים שהיו עושין כו' עד כשאר כל האדם. פרה היום חורא (דף ט"ז): ברבית הארץ כו' עד זרבה שלושית. פ' שלשה שאכלו שם :